

Eesti Keele Instituut

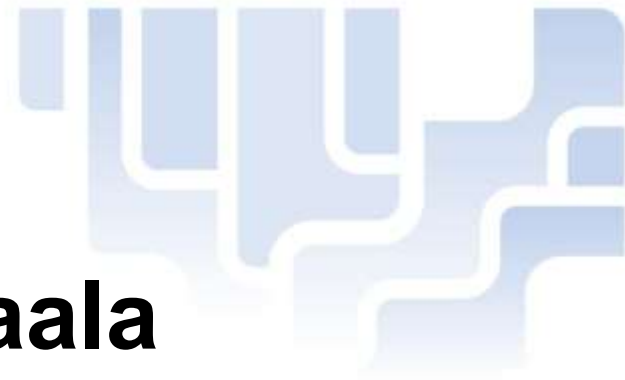
TERMINITÖÖ ABC

Eva Tamm

Mis on termin?

- **termin** – keele/ sõnavaraüksus
- **termin** ≠ **mõiste**
- **mõiste** – teadmusüksus, abstraktse mõtlemise vorm; mõtlemisüksus

Terminitöö kaks vaala

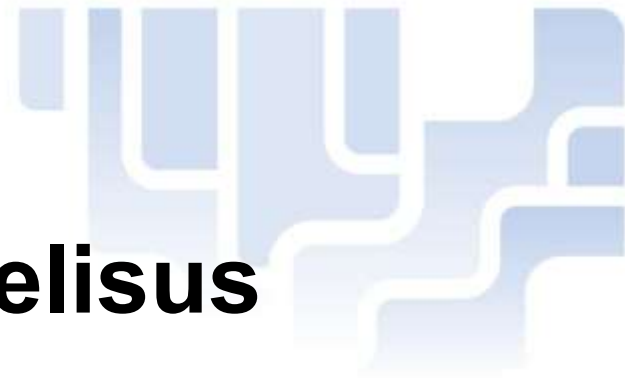
1. mõtteviisiline mõistelineus →
süsteemaatiline terminitöö
2. tehniline mõistelineus

Süsteemaatiline terminitöö

Lähtutakse ala mõistesüsteemist -> mõistete hierarhiasse paigutamine

- + valdkonna ühtlane katmine
- + sisemiste vastuolude puudumine sõnastikus
- ebareaalne töömaht (1000 või rohkem terminit)
- sisulised ja koolkondlikud eriarvamused ei võimalda öelda, mis on mille liik

Mõtteviisiline mõistelisus

- Lähtumine arusaamast, et **defineeritakse mõistet**, mitte sõna/sõnu
- **Mõistesüsteemi loomine** ehk süstemaatiline terminitöö n-ö kahtlasematel juhtudel
- Otsustus, **kas terminid on** koostatava sõnastiku piires **samatähenduslikud** (ühes kirjes) **või mitte** (eri kirjetes) → selgelt sõnastada vahe

Tehniline mõistelisus – mõistepõhine andmebaas

- Sõnastiku aluseks olevas andmebaasis on **üks kirje iga mõiste kohta**,
  - st sünonüümid on ühes kirjes (*immigrantide õpe, sisserändajate õpe*)
  - ja nii homonüümid kui ka polüseemid on eraldi kirjetes.

Termin

- **Termin** – kas ainult **nimisõna**?

Nt *tahtlikult, karistama, silindriline*

- Mis on **kaudtõlge**?

Nt *kodutütar*

ingl kaudtõlge: member of the Kodutütred (Estonian girl scout organization)

- **Sõnaühend** vs **liitsõna**: kumba eelistada?

Nt *ketaspapilõikamismasin* -> *ketasnoaga papilõikemasin*

Termin

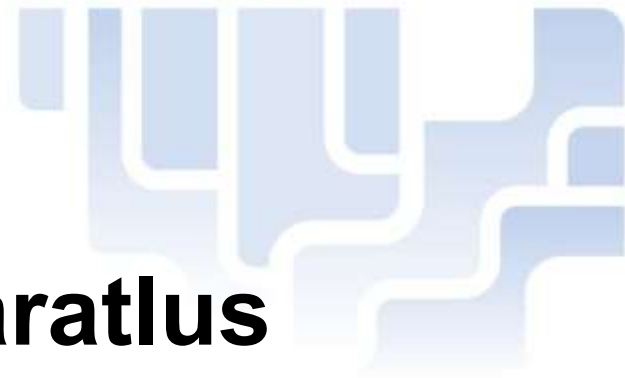
- Kui pikk **termin** on **liiga pikk**?

Nt *butüülsulfurüülortometüülbensüülmetaanitropüridüülbensoüületaan-propüületüülparafenüüldiamiid*

- Kas terminil **võib olla sünonüüm(e)** ehk üks mõiste – üks termin?
- NB! Sünonüümne oma- ja võõrtermin: tähendusliku ülediferentsimise oht!
- Terminivariantidel saab olla **stiililine väärtus**.
- Kas esitada ka **ebasoovitav terminikuju**?

Termin olgu

- **ühetähenduslik** – tähistab ainult üht mõistet
- **täpne** – peab eristuma teistest mõistetest
- **süsteemne** – kuulub keele- ja mõistesüsteemi
- **keeleliselt sobiv**
- nii **lühike** kui võimalik (ja nii pikk kui vajalik)

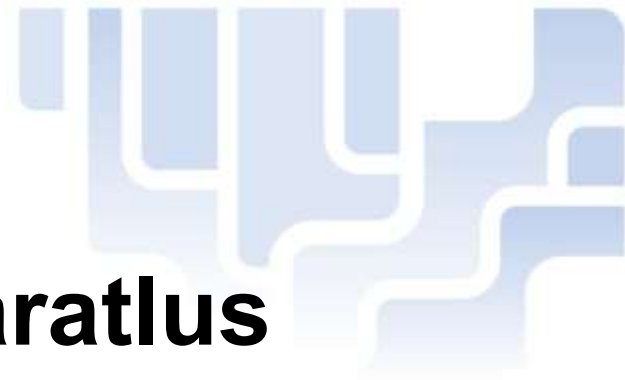

Definitsioon ehk määratlus

- Terminiga tähistatav oskumõiste on põhimõtteliselt defineeritav
- Definitsioon on mõiste kirjeldus tuntud mõistete kaudu (lähima soomõiste ja liigitunnus(t)e alusel)

Nt *rööpkülik* – nelinurk, mille vastasküljed on paralleelsed

- Definitsioon olgu selge ja ühemõtteline, üldjuhul üksainus lause. Kõik d-s kasutatud terminid olgu lugejale tuntud või seletatud

Definitsioon ehk määratlus

- Entsüklopeediline kirjeldus on kõige põhjalikum mõistete seletamise vorm
- Piirdeselgitus kui definitsiooni erivorm
- Eriaharude (nn alamvaldkondade) märgendid kui piirdeselgituste üks vorme

- Nt „Elektroenergeetikasõnastik“ (2005)

ensüst   energiasüsteemid

elvõrk   elektrivõrgud

autom   automaatika

valgus   valgustehnika

jne

Nt „Hariduse ja kasvatus sõnaraamat“ (2014)

- ALUS alusharidus (koolieelne haridus)
- ANDR andragoogika (täiskasvanuharidus; täiendusõpe)
- ERIP eripedagoogika
- HUVI huviharidus
- KORD koolikorraldus (hariduspoliitika, haridussüsteem, asutused)
- KUTSE kutseharidus
- KÕRG kõrgharidus
- SOPE sotsiaalpedagoogika
- TEAD kasvatusteadus (uurimistööd jm)
- VAH õppevahendid (sh ruumid)

ERIP

ehholaalia, kajakõne

PSÜHH, KASV, SOPE

noorukiiga, adolestsents

DID, KASV, KORD

objektiivne hindamine, erapooletu hindamine

ANDR

sihtrühmaõpe, rätsepõpe

Mida baasi talletada

- **Andmed mõiste kohta:** põhitermin, sünonüüm(id), valdkonnamärgend, definitsioon (selgitus), kontekst, näide, viited, märkus, allikaviide (termini/ definitsiooni/ võõrkeelse(te) vaste(te) allikas/autor)
- **Metaandmed** (andmed andmete kohta): terminiartikli sisestaja/autor, millal sisestatud, millal viimati muudetud jne

- **STIILMÄRGENDID:** HALB, KÕNEK, VAN; AJ

mitmekultuuriline haridus, {multikulturaalne haridus} HALB

stipendium, stipp KÕNEK

õpetaja, koolmeister VAN

emakool AJ

- J.Á. Komenský (Comeniuse) järgi koolisüsteemi esimene aste, nn emasüli, lapse sünnist kuni 6. eluaastani

ingl mother's school

sks Mütterschule *f*

sm äidinkoulu

vn материнская школа

- **lütseum** (1)
  - humanitaarkallakuga gümnaasium mõnel maal
  - ingl* lyceum
  - sks* Lyzeum *n*
  - sm* lyseo
  - vn* лицей (гуманитарная гимназия в некоторых странах)

- **lütseum** (2) AJ
  - aadlinoorte kesk- ja kõrgõppeasutus Tsaari-Venemaal
  - ingl* lyceum
  - sks* Lyzeum *n*
  - sm* lyseo (tsaarinaikainen aatelisnuorten oppilaitos)
  - vn* лицей (учебное заведение для дворянства в царской России)

leibkond

- ühes leivas olev, koos elav, töid ja sissetulekuid jagav inimeste rühm

Vrd **perekond**

ingl household

sks Haushaltsgemeinschaft *f*, Haushalt *m*

sm ruokakunta, huonekunta

vn семейное хозяйство

perekond, pere

- (abielu)paar koos järglaste ja lähisugulastega, ka üksikvanem lapsega, lapse põhiline kasvukeskkond Vrd **leibkond**

ingl family

sks Familie *f*

sm perhe

vn семья

sotsiaalne vanem

- vanem, kelle peres laps elab ja argielu jagab Vt ka **lihane vanem**, **psühholoogiline vanem**, **juriidiline vanem**

ingl social parent

sks sozialer Elternteil *m*

sm sosiaalinen vanhemp

vn социальный родитель

objektiivne hindamine, erapooletu hindamine

- hinne ei olene hindaja ega vastaja isikust *Vastand* subjektiivne hindamine

ingl objective grading, objective marking

sks objektive Bewertung *f*, objektive Zensierung *f*

sm objektiivinen arviointi, puolueeton arviointi

vn объективное оценивание, беспристрастное оценивание

erapooletu hindamine, sama mis objektiivne hindamine

Täna kuulamast!

